

T. A. Λόγοι

ΣΚΕΥΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Εισήγηση του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας, Τεχνολογίας & Εμπορίου, κ. Κ. Σημίτη, στο Συνέδριο της 2 Ιουνίου 1994 με θέμα: "Στρατηγικές για ένα σύγχρονο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διανομής"

Κύριε Επίτροπε,
Κύριοι Πρόεδροι,
Κυρίες και Κύριοι,

Εκ μέρους της Ελληνικής Κυβέρνησης σας καλωσορίζω στο Συνέδριο αυτό που διοργανώνεται στα πλαίσια της Ελληνικής Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το Υπουργείο Εμπορίου σε συνεργασία με τους Εμπορικούς Συλλόγους Αθηνών και Θεσσαλονίκης και την Γενική Διεύθυνση 23 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σκοπός του Συνεδρίου είναι να εξετάσει τη σημερινή κατάσταση του τομέα του εμπορίου και της διανομής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και να συζητήσει τρόπους για την ανάπτυξη του τομέα στις συνθήκες της εσωτερικής αγοράς και της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου.

Με το εμπόριο ασχολούνται σήμερα πάνω από 4 εκατομμύρια επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση που απασχολούν περίπου 20 εκατομμύρια εργαζομένους. Είναι δηλαδή ο τομέας αυτός ο δεύτερος μεγαλύτερος εργοδότης μετά τη βιομηχανία και πριν από τη γεωργία. Η μεγάλη πλειοψηφία των εμπορικών επιχειρήσεων είναι μικρομεσαίες με 3-4 απασχολούμενους κατά

μέσο όρο. Στις χώρες του Βορρά μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρήθηκε σταδιακά το φαινόμενο της δημιουργίας μεγάλων επιχειρήσεων όχι μόνον χονδρικής, αλλά και λιανικής πώλησης οι οποίες, με τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που παρουσίαζαν, εκτόπισαν σιγά σιγά τις μικρότερες, /ιδιαίτερα σε ορισμένους τομείς όπως τα τρόφιμα και τα είδη οικιακής χρήσεως. Στο Νότο, και βέβαια και στην Ελλάδα, το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε σε μικρότερο βαθμό. Αυτό οφείλεται κυρίως σε λόγους κοινωνικούς, στην ύπαρξη ορισμένων γεωγραφικών ιδιαιτεροτήτων και στη σχετική υστέρηση ορισμένων βασικών υποδομών, όπως οι συγκοινωνίες και επικοινωνίες.

Φαίνεται κατ'αρχήν, ότι ο νοτιοευρωπαίος επιχειρηματίας δυσκολώτερα δέχεται να εγκαταλείψει την επιχείρησή του, όπου είναι το αφεντικό, και να γίνει υπάλληλος σε επιχείρηση, έστω και αν οι οικονομικές συνθήκες συνηγορούν για το αντίθετο. Ο νοτιοευρωπαίος καταναλωτής δίνει ίσως περισσότερη σημασία στην προσωπική σχέση και εξυπηρέτηση απο ότι στη μεγαλύτερη επιλογή σε ένα περισσότερο απρόσωπο περιβάλλον, σε σχέση με τον βοριοευρωπαίο. Παράλληλα, η σχετική απομόνωση των χωριών που βρίσκονται σε ορεινές περιοχές ή σε νησιά, η έλλειψη οδικών και τηλεπικοινωνιακών δικτύων και επαρκών συγκοινωνιακών μέσων, δυσκολεύει την επικοινωνία των καταναλωτών προς τα μεγάλα καταστήματα των αστικών κέντρων και ευνοεί την ύπαρξη μικρών καταστημάτων που καλύπτουν τις ανάγκες τέτοιων χωριών. Για τους λόγους αυτούς, στη Νότια Ευρώπη οι μικρομεσαίες εμπορικές επιχειρήσεις διατηρούνται σε

μεγαλύτερο βαθμό. Αυτό έχει μία σειρά απο αλυσιδωτές θετικές επιπτώσεις καθώς εξασφαλίζει στους κατοίκους βασικές προϋποθέσεις διαβίωσης, συντηρεί σε τοπικό επίπεδο μία σειρά απο ελεύθερα επαγγέλματα (δικηγόροι, λογιστές, μεταφορείς κλπ.) και συμβάλλει αποφασιστικά στην ίδια τη συνέχιση της ύπαρξης των απομακρυσμένων χωριών.

Στην Ελλάδα, σε σύνολο περίπου 215.000 εμπορικών επιχειρήσεων, περίπου 30.000 (14% του συνόλου) είναι χονδρικού εμπορίου και 185.000 (86% του συνόλου) λιανικού εμπορίου. Αν και παρατηρείται μία βαθμιαία αύξηση του μεγέθους των επιχειρήσεων (π.χ. ο αριθμός των μεγάλων supermarket διπλασιάστηκε απο 448 σε 996 μεταξύ 1980 και 1989) κύρια θέση στο εμπόριο στην Ελλάδα κατέχουν πάντα οι μικρές επιχειρήσεις. Έτσι, γύρω στο 50% των επιχειρήσεων αυτών απασχολούν μόνο 1 άτομο, γύρω στο 30% 2 άτομα και γύρω στο 10% 3-4 άτομα.

Αν θεωρήσουμε ως όριο για τις ΜΜΕ -σύμφωνα και με τη σχετική Κοινοτική Πρωτοβουλία- τους 250 εργαζόμενους, βλέπουμε ότι στην Ελλάδα το 1988 υπήρχαν μόνο 6 επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου με περισσότερους απο 200 εργαζομένους. Συνολικά το εμπόριο καλύπτει, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, περίπου το 13% τόσο του ΑΕΠ, όσο και του εργατικού δυναμικού.*

* Τα στοιχεία αυτά δίνονται στην Έκθεση της EUROSTAT "Der Einzelhandel im EG Binnenmarkt 1993". Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για την Ελλάδα είναι του 1988.

Το εμπόριο και η διανομή είναι αναπόσπαστο τμήμα, το τελευταίο, της παραγωγικής διαδικασίας, στις σύγχρονες μάλιστα οικονομίες είναι συχνά δύσκολο να διαχωρισθεί από τα άλλα τμήματα. Είναι λοιπόν απαραίτητο, στο πακέτο των μέτρων που εξετάζονται για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση, να περιλαμβάνονται και μέτρα για το εμπόριο και τη διανομή. Η αντίληψη αυτή υπάρχει τόσο στη Λευκή Βίβλο που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον περασμένο Δεκέμβριο όσο και σε μεταγενέστερα προγράμματα, όπως αυτό για τις Μικρο-Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) στα πλαίσια των λεγομένων Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, το οποίο θα παρουσιαστεί αναλυτικά σ' αυτό το Συνέδριο. Είναι, επίσης σαφές, και τονίζεται και στη Λευκή Βίβλο, ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις παίζουν σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό ρόλο και πρέπει να συνυπάρχουν με τις μεγάλες σε ένα σύστημα υγιούς ανταγωνισμού αλλά και συνεργασίας. Είναι αναμφισβήτητο ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις αποκομίζουν κατ' αρχήν μεγαλύτερα οφέλη από την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και τη διεθνοποίηση του εμπορίου, χάρις στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν, σε όλα τα στάδια της εμπορικής διαδικασίας. Τα μέτρα που θα ληφθούν για τον εκσυγχρονισμό του εμπορίου και της διανομής θα πρέπει να λάβουν ιδιαίτερα υπόψη τις εγγενείς ανταγωνιστικές αδυναμίες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και να επιδιώξουν τη μέγιστη αξιοποίηση των

διαφορετικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων των μεγάλων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Είναι, επίσης, προφανές ότι στις σημερινές συνθήκες απελευθέρωσης του εμπορίου, τόσο στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και διεθνώς με την πρόσφατη συμφωνία GATT, τα μέτρα υποστήριξης του εμπορίου που παίρνουν τα Κράτη-Μέλη ή η Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν μπορεί να είναι μέτρα προστατευτισμού και στρέβλωσης του ανταγωνισμού, αλλά μέτρα που θα αποσκοπούν στη βελτίωση της αποδοτικότητας και τον εκσυγχρονισμό της εμπορικής δραστηριότητας. Απο την άλλη μεριά, τα μέτρα αυτά δεν θα πρέπει να θεωρηθούν ως πανάκεια για όλα τα προβλήματα του εμπορίου.

Τον πρώτο ρόλο θα έχει πάντοτε η επιχειρηματική πρωτοβουλία, οι ατομικές ικανότητες του επιχειρηματία. Τα όποια πρόσθετα μέτρα ληφθούν θα έχουν μόνο συμπληρωματικό χαρακτήρα και θα έχουν αποτέλεσμα μόνον αν οι επιχειρηματίες τα εφαρμόσουν με συνέπεια. Μπορούν δε να υπαχθούν σε 5 γενικές κατηγορίες.

1. Πρώτον δημιουργία και εφαρμογή ενός κατάλληλου νομικού πλαισίου. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι νόμοι που αφορούν τις προϋποθέσεις σύστασης και λειτουργίας των επιχειρήσεων, τον ανταγωνισμό και την προστασία του καταναλωτή. Οι νόμοι αυτοί θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις σημερινές οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες όπως προκύπτουν απο τη δημιουργία της

εσωτερικής αγοράς, την απελευθέρωση του εμπορίου και την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών. Ειδικά, η νομοθεσία για τον ανταγωνισμό θα πρέπει να μην επιτρέπει συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων και εμπορικές πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού, που αποβαίνει κυρίως σε βάρος των ΜΜΕ και, μακροπρόθεσμα, του καταναλωτή. Η προστασία του τελευταίου θα πρέπει να είναι στο επίκεντρο της εμπορικής μας πολιτικής, ιδιαίτερα μάλιστα σε περιπτώσεις, όπως οι πωλήσεις απο απόσταση, όπου δεν υπάρχει προσωπική επαφή μεταξύ επιχειρηματία και καταναλωτή, ούτε δυνατότητα εκ των προτέρων εξέτασης των αγαθών που είναι αντικείμενο αγοραπωλησίας. Στην πρόταση Οδηγίας για το θέμα αυτό, η Ελληνική Προεδρία έδωσε προτεραιότητα και επέτυχε πολιτική συμφωνία στο Συμβούλιο Καταναλωτή τον περασμένο μήνα. Θέλω ακόμη να τονίσω ότι βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο της εκπόνησης νέα σύγχρονη ελληνική νομοθεσία τόσο για τον ανταγωνισμό όσο και για την προστασία του καταναλωτή (που θα υποβληθεί στη Βουλή πριν από τη διακοπή του καλοκαιριού και θα ανταποκρίνεται πλήρως στις σημερινές ανάγκες.)

2. Η δεύτερη κατηγορία μέτρων που πρέπει να ληφθούν, πέρα από τη νομοθεσία, είναι μέτρα ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ των εμπορικών επιχειρήσεων. Μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων η συνεργασία αυτή μπορεί να πάρει τη μορφή ομάδων επιχειρήσεων με κοινές υποδομές (εγκαταστάσεις, παραγγελίες, νομικές και λογιστικές υπηρεσίες, δίκτυα πληροφοριών και

διανομής κλπ.), που θα επιτρέπουν οικονομίες κλίμακος και σύγχρονες μεθόδους διαχείρισης και θα κάνουν τις ΜΜΕ περισσότερο ανταγωνιστικές.

Μεταξύ μικρομεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων μπορεί να υπάρξει συνεργασία καταρχήν με τη μορφή της δικαιόχρησης (franchising) ακόμη και σε διακρατικό επίπεδο, αλλά και απλά με τη μορφή συνύπαρξης σε εμπορικά κέντρα όπου ο καταναλωτής θα έχει τα πλεονεκτήματα της μεγάλης επιλογής και των χαμηλών τιμών που δίνουν τα μεγάλα καταστήματα και της προσωπικής εξυπηρέτησης που προσφέρουν τα μικρότερα καταστήματα. Επίσης, με τη μορφή προμήθειας εξοπλισμού από τις μεγάλες επιχειρήσεις προς τις μικρές. Στις χώρες της Νότιας Ευρώπης και στην Ελλάδα τέτοιες οργανωμένες μορφές συνεργασίας, ιδιαίτερα μεταξύ ΜΜΕ, δεν έχουν ακόμη αναπτυχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό. Η απόφαση ανήκει βέβαια στους ίδιους τους επιχειρηματίες, θα χρειασθεί όμως ίσως μια μεγάλη προσπάθεια πληροφόρησης για να πεισθούν επιχειρηματίες που έχουν μάθει να παίρνουν όλες τις αποφάσεις μόνοι τους, ώστε να εκπαιδευθούν και να προχωρήσουν σε συνεργασίες. Πρωτοβουλίες πληροφόρησης και εκπαίδευσης από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς αυτή την κατεύθυνση θα ήταν ιδιαίτερα ευπρόσδεκτες.

3. Μία τρίτη κατηγορία μέτρων αφορά τη χρήση νέων τεχνολογιών πληροφόρησης τόσο για την βελτίωση της διαχείρισης (management), όσο και για τις σχέσεις με άλλες επιχειρήσεις, με τις υπηρεσίες υποστήριξης (marketing, έρευνας αγοράς, διανομής, νομικές, λογιστικές, χρηματοδοτικές), καθώς και με τους καταναλωτές. Και εδώ η απόσταση μεταξύ Βορρά και Νότου είναι μεγάλη και θα χρειαστεί προσπάθεια για να καλυφθεί. Ηδη απο τα μέσα της δεκαετίας του '80 βρίσκονται σε εξέλιξη κάποια κοινοτικά προγράμματα για τις νέες τεχνολογίες με ενδιαφέρον για το εμπόριο απο τα οποία το πιο γνωστό είναι το πρόγραμμα ηλεκτρονικής μεταβίβασης δεδομένων (TEDIS). Η Λευκή Βίβλος αφιερώνει ένα ξεχωριστό κεφάλαιο στην Κοινωνία της Πληροφορίας και τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών. Λεπτομερείς προτάσεις για δράσεις αναμένονται απο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Συμβούλιο Κορυφής στην Κέρκυρα σε 3 εβδομάδες. Η εξάπλωση της χρήσης νέων τεχνολογιών πληροφόρησης στις εμπορικές δραστηριότητες δημιουργεί ορισμένα νομικά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν ιδιαίτερα όσον αφορά την αποδεικτική αξία των ηλεκτρονικών εγγράφων και την προστασία της ιδιωτικής ζωής των καταναλωτών. Ειδική αναφορά στις νέες τεχνολογίες υπάρχει σε μία σειρά απο προγράμματα που ενδιαφέρουν τις εμπορικές επιχειρήσεις, όπως είναι π.χ. το πρόγραμμα για τις ΜΜΕ, το URBAN (που αφορά την ανάπτυξη προβληματικών περιοχών επίλεκτων πόλεων), το INTERREG (που ενισχύει τις παραμεθόδιες

περιοχές και ενθαρρύνει τη διασυνοριακή συνεργασία) και το PHARE (που ενισχύει τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης). Ο συνδυασμός του INTERREG και του PHARE προωθεί τη διασυνοριακή συνεργασία με τις χώρες αυτές και φυσικά παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα σε σχέση με τις Βαλκανικές χώρες στα βόρεια σύνορα.

Θα ήθελα στο σημείο αυτό να τονίσω ότι τα Υπουργεία Βιομηχανίας, Ενέργειας, Τεχνολογίας & Εμπορίου και οι φορείς που εποπτεύουν, επεξεργάζονται τώρα προτάσεις για τα προγράμματα αυτά που θα υποβληθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το φθινόπωρο.

4. Μιά τέταρτη κατηγορία μέτρων αφορά την ενημέρωση και την επαγγελματική επιμόρφωση. Χρειάζεται αφενός διαρκής επιμόρφωση για τις τάσεις της αγοράς και τις εξελίξεις της Νομοθεσίας, καθώς και εκπαίδευση τόσο των επιχειρηματιών όσο και των υπαλλήλων στη χρήση νέων τεχνολογιών και νέων μεθόδων διαχείρισης, καθώς και στην καλύτερη εξυπηρέτηση του καταναλωτή. Υπάρχουν ήδη σε εξέλιξη εδώ και μερικά χρόνια μία σειρά απο κοινοτικά προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης όπως το COMMETT και το DELTA, που δεν έχουν όμως προσελκύσει ικανοποιητικά το ενδιαφέρον του τομέα της διανομής, καθώς και το FORCE που είχε μεγαλύτερη ανταπόκριση.

Ενας μεγάλος αριθμός απο Κοινοτικές Πρωτοβουλίες για την 5ετία 1994-99 (MME, ADAPT, για την προσαρμογή στις βιομηχανικές αλλαγές, HORIZON, για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, NOW, για τις γυναίκες, YOUTHSTART, για τους νέους) αφορούν ή περιλαμβάνουν δράσεις εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. Με την εγκατάσταση του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) στη Θεσσαλονίκη, η Ελλάδα θα αποκτήσει ένα κεντρικό ρόλο στον τομέα αυτό σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

5. Όλα τα μέτρα που προανέφερα, αλλά και η ίδια η άσκηση της εμπορικής δραστηριότητας προϋποθέτουν μία πέμπτη κατηγορία μέτρων, αυτά που αφορούν τη χρηματοδότηση.

Για τις δράσεις που θα αναληφθούν με τη μορφή Κοινοτικών Προγραμμάτων, ένα μέρος της χρηματοδότησης θα καλυφθεί απο τα διαρθρωτικά ταμεία, ένα μέρος απο τα Κράτη-Μέλη και ένα μέρος απο τα ίδια τα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή τον ιδιωτικό τομέα. Για τις εμπορικές επιχειρήσεις όμως, και ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες, υπάρχει ένα πρόσθετο πρόβλημα χρηματοδότησης που αφορά τη δανειοληπτική ικανότητα. Απο τη φύση τους οι μικρομεσαίες εμπορικές επιχειρήσεις δεν παρέχουν επαρκή εχέγγυα, όπως ακίνητα ή κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, για να πάρουν δάνεια για τις επιχειρηματικές τους ανάγκες. Η νέα κοινοτική πρωτοβουλία για τις MME περιλαμβάνει και δράση για τη βελτίωση της πρόσβασης των MME στη χρηματοδότηση και την πίστη.

- V.d.A. - Bonifications d'impôt για όλες επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν προσωπικό
- Association mutuelle για τον ωρεόχο έργο με ενίσχυση της κωδότητας

Για τις δράσεις αυτές, καθώς και για το συνολικό πρόβλημα της χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα αναφερθώ περισσότερο, αφού είναι εδώ και θα μιλήσουν γι'αυτά οι καθ'ύλην αρμόδιοι υπάλληλοι με επικεφαλής τον Επίτροπο κ. Vanni d'Archirafi.

Κυρίες και Κύριοι Σύνεδροι,

Η Χώρα μας, η Ελλάδα, έχει, όπως γνωρίζετε, πολύ μεγάλη παράδοση στον τομέα του εμπορίου. Δεν είναι υπερβολή να λεχθεί ότι στο εμπόριο κυρίως οφείλεται η εξάπλωση του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού σε όλον τον τότε γνωστό κόσμο, που προς δυσμάς έφθανε μέχρι την άκρη της σημερινής Ευρώπης. Μου δίνει ιδιαίτερη χαρά το γεγονός ότι το Συνέδριο αυτό που έχει στόχο, 2 1/2 χιλιετηρίδες αργότερα, να συμβάλει στην ανάπτυξη του εμπορίου και της διανομής στον ίδιο γεωγραφικό χώρο, το χώρο της ενωμένης πιά Ευρώπης, γίνεται στην Ελλάδα.

Η επιλογή των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης και των διακεκριμένων ομιλητών θα επιτρέψουν μιά ολοκληρωμένη συζήτηση για τα προβλήματα και τις πιθανές λύσεις. Παράλληλα, η παρουσία και παράλληλη συνεργασία των Γενικών Διευθυντών των Υπουργείων Εμπορίου των Κρατών-Μελών, θα δώσει στη συζήτηση ένα περισσότερο επίσημο χαρακτήρα και θα εξασφαλίσει ότι τα συμπεράσματά σας θα φθάσουν στο υψηλότερο επίπεδο της λήψης αποφάσεων.

Κυρίες και Κύριοι,

Είμαι βέβαιος ότι στο Συνέδριο αυτό μπορούν να τεθούν οι βάσεις για ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό δίκτυο διανομής, με τη συνεργασία μεγάλων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, προς όφελος των επιχειρηματιών, των εργαζομένων και των καταναλωτών.

Με τη βεβαιότητα αυτή, κηρύσσω την έναρξη του Συνεδρίου και εύχομαι καλή επιτυχία στις εργασίες σας.